

PRACTICAREA ILEGALĂ A ACTIVITĂȚII DE ÎNTRERINZĂTOR (art.241 CP RM): ASPECTE TEORETICE ȘI PRACTICE

Vitalie STATI

Universitatea de Stat din Moldova

Studiul de față conține analiza juridico-penală a infracțiunilor prevăzute la art.241 CP RM. Printre altele, se argumentează că desfășurarea unor genuri de activitate interzise de legislație (în sensul lit.b) art.125 CP RM și, implicit, al art.241 CP RM) trebuie deosebită de: desfășurarea unor genuri de activitate permise în mod exclusiv întreprinderilor de stat; desfășurarea activității de întreprinzător fără licență. De asemenea, sunt propuse criteriile de delimitare a infracțiunilor specificate la art.241 CP RM de infracțiunile prevăzute la art.185², 241¹, 244, 246¹, 361 și altele din Codul penal, precum și de faptele adiacente de factură contravențională sau fiscală. Printre aspectele de noutate ale studiului de față trebuie remarcată revizuirea concepției de identificare a variantelor-tip și a variantelor agravate în cazul infracțiunilor prevăzute la art.241 CP RM. În acest plan, se stabilește că la lit.f) alin.(2) art.241 CP RM este consemnată nu o circumstanță agravantă a infracțiunii specificate la alin.(1) art.241 CP RM. De fapt, la alin.(1) și la lit.f) alin.(2) art.241 CP RM sunt prevăzute infracțiuni de sine stătătoare. Aceste infracțiuni se pot afla între ele în concurs.

Cuvinte-cheie: *practicare ilegală, desfășurare ilegală, activitate de întreprinzător, profit, înregistrare, genuri de activitate interzise de legislație, unități neînregistrate în modul stabilit de legislație, marcă, cod fiscal.*

THE ILLEGAL PRACTICE OF ENTREPRENEURIAL ACTIVITY (art.241 PC RM): THEORETICAL AND PRACTICAL ASPECTS

This study provides a juridical-penal analysis of the offences under art.241 PC RM. Among other things, it is argued that the performing of some activities forbidden by law (as provided by lett.b) art.125 PC RM, as well as by art.241 PC RM) must be distinguished from other activities, namely: the performing of some activities permitted exclusively to state enterprises; the entrepreneurial activity without a license. In addition, there are proposed delimitation criteria with regard to the offences specified at art.241 PC RM from the offences under art.185², 241¹, 244, 246¹, 361 and others from the Penal Code, as well as the tangential acts of contravention and fiscal matter. Among the novelty of this study, there should be noted the revision of the identification concept of the type-variants and aggravated-variants with regard to the offences under art.241 PC RM. As a result, is established that at lett.f) par.(2) art.241 PC RM is recorded not an aggravating circumstance of the offence specified at par.(1) art.241 PC RM. In fact, at par.(1) and lett.f) par.(2) art.241 PC RM are provided independent offences. These offences can find each other in competition between themselves.

Keywords: *illegal practice, illegal performing, entrepreneurial activity, profit, registration, types of activity forbidden by law, unregistered units in the manner established by law, brand, tax code.*

În art.241 CP RM, sub denumirea marginală de practicare ilegală a activității de întreprinzător sunt reunite două variante-tip de infracțiuni¹ și o singură variantă agravată de infracțiune.

La concret, prima variantă-tip a practicării ilegale a activității de întreprinzător, specificată la alin.(1) art.241 CP RM, se exprimă în practicarea ilegală a activității de întreprinzător, soldată cu obținerea unui profit în proporții mari.

Varianta agravată a practicării ilegale a activității de întreprinzător, consemnată la lit.b) și c) alin.(2) art.241 CP RM, presupune că infracțiunea prevăzută la alineatul (1) este săvârșită:

¹ Accentuăm că la lit.f) alin.(2) art.241 CP RM este consemnată nu o circumstanță agravantă a infracțiunii specificate la alin.(1) art.241 CP RM. De fapt, la alin.(1) și la lit.f) alin.(2) art.241 CP RM sunt prevăzute infracțiuni de sine stătătoare. Aceste infracțiuni se pot afla între ele în concurs.

Explicația acestui fapt constă în următoarele: nu există o componentă „de bază” de practicare ilegală a activității de întreprinzător, componentă care: 1) nu ar presupune obținerea unui profit în proporții mari sau a unui profit în proporții deosebit de mari și 2) pe care s-ar grea în calitate de circumstanțe agravante obținerea unui profit în proporții mari sau a unui profit în proporții deosebit de mari.

Iată de ce obținerea unui profit în proporții deosebit de mari nu poate fi privită ca circumstanță agravantă pentru infracțiunea prevăzută la alin.(1) art.241 CP RM, infracțiune care presupune obținerea unui profit în proporții mari. Or, obținerea unui profit în proporții deosebit de mari nu poate fi privită ca apendice, ca adaos, ca supliment, ca anexă la componenta de infracțiune specificată la alin.(1) art.241 CP RM, care deja presupune obținerea unui profit în proporții mari.

- de două sau mai multe persoane (lit.b));
- cu folosirea situației de serviciu (lit.c)).

Cea de-a doua variantă-tip a practicării ilegale a activității de întreprinzător, specificată la lit.f) alin.(2) art.241 CP RM, constă în practicarea ilegală a activității de întreprinzător, soldată cu obținerea unui profit în proporții deosebit de mari.

După trecerea în revistă a aspectelor tehnico-legislative, în continuare vom analiza caracteristicile infracțiunilor prevăzute la art.241 CP RM.

Reieșind din prevederile Legii cu privire la antreprenariat și întreprinderi, adoptate de Parlamentul Republicii Moldova la 03.01.1992 [11], prin „activitate de întreprinzător” se are în vedere activitatea de fabricare a produselor, de executare a lucrărilor și de prestare a serviciilor¹, desfășurată de cetățeni și de asociațiile acestora în mod independent, din proprie inițiativă, în numele lor, pe riscul propriu și sub răspunderea lor patrimonială, cu scopul de a-și asigura o sursă permanentă de venituri.

Activitatea de întreprinzător, chiar dacă într-o anumită măsură ar părea o exprimare cinică sau peiorativă, are o finalitate speculativă, respectiv – realizarea de profit. Activitatea de întreprinzător este supusă riscului, existând numeroși factori care influențează sau determină rezultatele financiare ale acesteia. Hazardul, cu toate că nu este dominantă cauzelor succesului sau insuccesului în afaceri, joacă un rol important în domeniul schimbului de mărfuri. Participanții la activitatea de întreprinzător sunt, în majoritatea lor, onești în ceea ce privește regulile derulării activității comerciale, dar sunt și comercianți care intră în domeniul economiei reale pentru a obține câștiguri prin folosirea unor mijloace ilegale.

În conformitate cu anexa nr.1 la Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la aprobarea Strategiei reformei cadrului de reglementare a activității de întreprinzător pentru anii 2013-2020 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acesteia în anii 2013-2015, nr.1021 din 16.12.2013 [10], „într-o economie de piață, competitivitatea depinde nu numai de performanța întreprinderilor, ci și de mediul de afaceri, care stabilește norme, creează stimulente, oferă oportunități, precum și modelează costurile de tranzacție. Prin urmare, realizarea și menținerea unui mediu de afaceri cât mai propice ocupă un loc important pe agenda politicilor publice pe plan internațional”.

În vederea asigurării cât mai eficiente a realizării și menținerii unui mediu de afaceri propice, se prezintă ca oportună incriminarea, la art.241 CP RM, a faptelor reunite sub denumirea marginală de practicare ilegală a activității de întreprinzător.

Obiectul juridic special al infracțiunii analizate îl constituie relațiile sociale cu privire la practicarea legală a activității de întreprinzător.

Sub acest aspect, ne raliem punctului de vedere exprimat de V.Iacuboi: „Anume practicarea legală a activității de întreprinzător este acea valoare socială specifică ce suferă atingere în urma săvârșirii infracțiunii prevăzute la art.241 CP RM. Această valoare se află în conexiune de derivație organică cu valorile sociale care reprezintă obiectul juridic generic și obiectul juridic general al numitei infracțiuni: economia națională și, respectiv, ordinea de drept. În plus, amintita valoare socială specifică se prezintă ca un antipod, ca o imagine inversă a infracțiunii prevăzute la art.241 CP RM, imagine care își găsește reflectarea în denumirea acestui articol – „Practicarea ilegală a activității de întreprinzător”. Esențialmente, ce, dacă nu practicarea legală a activității de întreprinzător, suferă atunci când este săvârșită practicarea ilegală a activității de întreprinzător?” [3].

Infracțiunea analizată nu are obiect material. Din acest punct de vedere, are dreptate V.Spaltu, când afirmă: „În cazul săvârșirii infracțiunii de practicare ilegală a activității de întreprinzător, relațiile sociale amenințate nu sunt încorporate într-o entitate materială. Astfel, în ipoteza utilizării unor documente ce conțin date neautentice și care atestă înregistrarea întreprinderii, a prezentării unor documente false pentru eliberarea licenței, a folosirii unei autorizații sau licențe false, a documentelor ce conțin coduri fiscale străine sau plastografiate, acestea au calitatea de mijloace de comitere a infracțiunii” [12].

¹ Activitatea de fabricare a producției este acel tip de activitate de întreprinzător, care are ca obiect transformarea materiilor prime și a materialelor în produse noi cu o valoare mai mare decât cea a materiilor prime și a materialelor respective. Executarea lucrărilor este activitatea de întreprinzător prin care întreprinzătorul se obligă să îndeplinească într-un termen stabilit o anumită lucrare, fie din propriul material, fie din materialul beneficiarului; acestea sunt lucrările de construcții, montaj etc. Prestarea serviciilor este acel tip de activitate de întreprinzător, care este destinată satisfacerii necesităților persoanelor prin acordarea diferitelor servicii: consultative, de transport, de asigurare, de deservire socială etc.

Totodată, menționăm că, în situația consemnată la lit.d) art.125 CP RM, infracțiunea specificată la alin.(1) art.241 CP RM poate avea ca *obiect imaterial*: 1) codul fiscal¹ străin, adică codul fiscal autentic aparținând unui alt contribuabil, care practică legal activitatea de întreprinzător; 2) codul fiscal plastografiat (fals).

Datorită specificului său, infracțiunea prevăzută la alin.(1) art.241 CP RM nu are *victimă*.

Latura obiectivă a acestei infracțiuni include următoarele trei semne: 1) fapta prejudiciabilă care se exprimă în acțiunea (și inacțiunea) de practicare ilegală a activității de întreprinzător; 2) urmările prejudiciabile sub forma obținerii unui profit în proporții mari; 3) legătura causală dintre fapta prejudiciabilă și urmările prejudiciabile.

Potrivit art.125 CP RM (care este o normă accesorie în raport cu art.241 CP RM), prin „practicare (desfășurare) ilegală a activității de întreprinzător” se înțelege, după caz: a) desfășurarea activității de întreprinzător fără înregistrarea (reînregistrarea) la organele autorizate; b) desfășurarea unor genuri de activitate interzise de legislație; c) desfășurarea activității de întreprinzător prin intermediul filialelor, reprezentanțelor, sucursalelor, secțiilor, magazinelor, depozitelor, unităților comerciale și altor unități neînregistrate în modul stabilit de legislație; d) desfășurarea activității de întreprinzător fără utilizarea mărcilor comerciale și de fabrică și fără indicarea în documente a codurilor fiscale, în cazul când folosirea sau indicarea lor este prevăzută de legislație ori desfășurarea acestei activități cu utilizarea unor coduri fiscale străine sau plastografiate.

În continuare, respectând consecutivitatea prezentării de către legiuitor, în art.125 CP RM, a modalităților normative ale practicării (desfășurării) ilegale a activității de întreprinzător, vom supune analizei fiecare din aceste modalități:

a) desfășurarea activității de întreprinzător fără înregistrarea (reînregistrarea) la organele autorizate

În sensul prevederii de la lit.a) art.125 CP RM, atunci când omite înregistrarea sau reînregistrarea activității de întreprinzător, făptuitorul încalcă anumite prevederi normative. De exemplu, conform alin.(1) art.27 al Legii cu privire la antreprenoriat și întreprinderi, întreprinzătorul este obligat să înregistreze întreprinderea înființată de el pe teritoriul Republicii Moldova, până la începerea activității ei economice. De asemenea, potrivit lit.a) alin.(2) art.8 din Codul fiscal al Republicii Moldova, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova la 24.04.1997 [6], contribuabilul este obligat să respecte modul stabilit de înregistrare (reînregistrare) de stat și de desfășurare a activității de întreprinzător.

Înregistrarea sau reînregistrarea întreprinderii trebuie făcută, după caz, conform: 1) Legii privind înregistrarea de stat a persoanelor juridice și a întreprinzătorilor individuali; 2) Hotărârii Guvernului Republicii Moldova privind înregistrarea gospodăriilor țărănești (de fermier), nr.977 din 14.09.2001 [7], etc.²

De exemplu, în corespundere cu Legea privind înregistrarea de stat a persoanelor juridice și a întreprinzătorilor individuali, prin „înregistrare de stat” se înțelege acțiunea organului înregistrării de stat ce constă în certificarea faptului constituirii, reorganizării, lichidării, suspendării sau reluării activității persoanelor juridice, filialelor și reprezentanțelor acestora, precum și a faptului modificării actelor de constituire ale persoanelor juridice, înscrierii datelor în Registrul de stat³, care are ca efect dobândirea și încetarea capacității juridice a persoanelor juridice, obținerea și încetarea de către persoanele fizice a calității de întreprinzător individual.

¹ În conformitate cu art.5 din Codul fiscal, prin „cod fiscal” se înțelege un număr personal de identificare a contribuabilului, atribuit în modul stabilit de Codul fiscal. Numărul de identificare de stat, atribuit în corespundere cu legislația privind înregistrarea întreprinderilor și organizațiilor, se consideră cod fiscal din ziua eliberării certificatului/deciziei de înregistrare, care atestă identitatea numărului de identificare de stat și a codului fiscal.

De asemenea, potrivit pct.9 și 10 ale anexei la Ordinul IFPS cu privire la aprobarea Instrucțiunii privind evidența contribuabililor, nr.299 din 02.05.2012*, codul fiscal reprezintă numărul personal de identificare a contribuabilului. Se consideră cod fiscal: a) pentru persoanele juridice și întreprinderile cu statut de persoană fizică, supuse înregistrării de stat, conform prevederilor Legii privind înregistrarea de stat a persoanelor juridice și a întreprinzătorilor individuali, adoptate de Parlamentul Republicii Moldova la 19.10.2007**, Legii cu privire la asociațiile obștești, adoptate de Parlamentul Republicii Moldova la 17.05.1996*** – numărul de identificare de stat atribuit de entitatea abilitată cu dreptul de înregistrare de stat și indicat în certificatul de înregistrare; b) pentru persoanele juridice, supuse înregistrării de stat de alte organe, precum și pentru gospodăriile țărănești – codul atribuit de organul fiscal.

* Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr.99-102.

** Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr.184-187.

*** Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1997, nr.6.

² Cât privește desfășurarea activității de întreprinzător în baza patentei, nu se impune înregistrarea de stat a titularului acesteia.

³ Se are în vedere fie Registrul de stat al persoanelor juridice, fie Registrul de stat al întreprinzătorilor individuali – resurse informaționale care sunt părți componente ale Registrului de stat al unităților de drept și conțin date despre persoanele juridice și întreprinzătorii individuali înregistrați în Republica Moldova.

Persoanele juridice, precum și întreprinzătorii individuali, se înregistrează la oficiul teritorial al organului înregistrării de stat în a cărui rază de deservire se află sediul acestora.

Pentru înregistrarea de stat a persoanei juridice, se depun următoarele documente: a) cererea de înregistrare, conform modelului aprobat de organul înregistrării de stat; b) hotărârea de constituire și actele de constituire ale persoanei juridice, în funcție de forma juridică de organizare, în două exemplare; c) avizul Comisiei Naționale a Pieței Financiare – pentru societățile de asigurare, fondurile nestatale de pensii și asociațiile de economii și împrumut; d) documentul ce confirmă achitarea taxei de înregistrare. Pentru înregistrarea de stat a persoanelor juridice cu investiții străine, se depun: a) extrasul din registrul național din țara de reședință a investitorului; b) actele de constituire ale persoanei juridice străine. În fine, pentru înregistrarea de stat a întreprinzătorilor individuali, se depun următoarele documente: a) cererea de înregistrare, conform modelului aprobat de organul înregistrării de stat; b) documentul ce confirmă achitarea taxei de înregistrare.

Documentele pentru înregistrarea de stat se depun la organul înregistrării de stat de către fondator sau de către reprezentantul acestuia, împuternicit prin procură autenticată în modul stabilit de lege. Se consideră ca dată a depunerii documentelor pentru înregistrarea de stat data primirii lor de către organul înregistrării de stat.

Registratorul verifică cererile și documentele depuse pentru înregistrare în vederea corespunderii acestora cerințelor stabilite de lege, obține avizele și informațiile necesare pentru înregistrare de la autoritățile publice prin intermediul rețelelor electronice, conform principiului ghișeului unic, și, în termen de 5 zile lucrătoare, adoptă decizia de înregistrare sau decizia motivată de respingere a înregistrării. Persoanei juridice i se atribuie, la înregistrare, un număr de identificare de stat (IDNO) ce atestă că persoana a fost înscrisă în Registrul de stat și a fost luată la evidență de organul fiscal. Numărul de identificare de stat, care reprezintă și codul fiscal al persoanei juridice înregistrate, se indică pe foaia de titlu a actelor de constituire. Persoana juridică se consideră înregistrată la data adoptării deciziei de înregistrare.

În unele situații, devine necesară reînregistrarea persoanei juridice sau a întreprinzătorului individual. Astfel, înregistrarea modificărilor operate în actele de constituire și în datele înscrise în Registrul de stat se efectuează în modul și în condițiile prevăzute pentru înregistrarea persoanei juridice, dacă legea nu prevede altfel. Persoana juridică este obligată să depună documentele pentru înregistrarea modificărilor la organul înregistrării de stat în termen de 30 de zile de la data adoptării hotărârii de modificare a actelor de constituire sau a datelor înscrise în Registrul de stat. În cazul reorganizării persoanei juridice, termenul de depunere a documentelor pentru înregistrarea modificărilor este de 30 de zile după expirarea a 3 luni de la ultima publicare a avizului privind reorganizarea. Modificările operate în actele de constituire și în datele înscrise în Registrul de stat au putere juridică de la data înregistrării lor la organul înregistrării de stat.

Persoana juridică supusă reorganizării este obligată să înștiințeze în scris organul înregistrării de stat despre reorganizare în termen de 30 de zile de la data adoptării hotărârii respective. Înștiințarea implică consemnarea în Registrul de stat a începerii procedurii de reorganizare.

Întreprinzătorul individual este obligat, în termen de 3 zile de la data modificării datelor anterior înscrise în Registrul de stat, să depună la organul înregistrării de stat următoarele documente: a) cererea de înregistrare a modificărilor, conform modelului aprobat de organul înregistrării de stat; b) documentul ce confirmă modificarea datelor anterior înscrise în Registrul de stat; c) documentul ce confirmă achitarea taxei de înregistrare a modificărilor.

În altă ordine de idei, în corespundere cu Hotărârea Guvernului Republicii Moldova privind înregistrarea gospodăriilor țărănești (de fermier), nr.977 din 14.09.2001, gospodăria țărănească este înregistrată de către fondatorul ei la primăria unității administrativ-teritoriale de nivelul întâi în ale cărei hotare el deține terenul. În cazul în care terenurile deținute de fondator sunt amplasate în hotarele a două sau mai multe unități administrativ-teritoriale de nivelul întâi, cererea de înregistrare a gospodăriei țărănești se prezintă primăriei alese de fondator.

Pentru înregistrarea gospodăriei țărănești fondatorul prezintă: a) declarația de constituire; b) copiile de pe documentele ce confirmă dreptul de proprietate privată al fondatorului și al celorlalți membri ai gospodăriei asupra terenurilor care vor fi folosite în comun de către membrii gospodăriei (actele administrative emise de autoritățile publice în modul stabilit de legislație, contractele de vânzare-cumpărare, schimb, donație, certificatele de moștenitor, hotărârile instanței de judecată, titlurile de autentificare a drepturilor deținătorului de teren și alte documente privind apariția sau transmiterea drepturilor asupra terenurilor, eliberate conform legislației); c) copiile de pe contractele de arendă a terenurilor, după caz, autentificate de secretarul primăriei,

dacă membrii gospodăriei au luat terenurile în arendă pentru a fi folosite în comun; d) bonul de achitare a plății pentru înregistrarea gospodăriei.

Data prezentării documentelor de înregistrare a gospodăriei țărănești se consideră data primirii lor de către primărie.

În decursul unei săptămâni din ziua prezentării documentelor, primăria verifică corespunderea documentelor prezentate cerințelor legislației, înregistrează gospodăria țărănească, efectuând înscrieri de rigoare în Registrul gospodăriilor țărănești și eliberează certificatul de înregistrare sau, în același termen, se emite o dispoziție a primarului privind refuzul de înregistrare. La data înregistrării gospodăriei țărănești i se atribuie numărul de înregistrare, care se indică în certificatul de înregistrare, în ștampilă și care este numărul ei de identificare.

Gospodăria țărănească se consideră înregistrată din ziua consemnării respective în Registrul gospodăriilor țărănești.

Modificările datelor din declarația de constituire se înregistrează în Registrul gospodăriilor țărănești în modul prevăzut pentru înregistrarea gospodăriei țărănești. Pentru modificarea datelor conducătorul gospodăriei țărănești, în termen de o săptămână, informează în scris primăria despre aceste modificări, anexând documentele de confirmare și bonul de achitare a plății pentru înregistrarea modificărilor. Modificările datelor intră în vigoare la data consemnării lor în Registrul gospodăriilor țărănești.

Dacă se încalcă reglementările menționate mai sus, atunci desfășurarea activității de întreprinzător fără înregistrarea (reînregistrarea) la organele autorizate se califică în baza alin.(1) art.241 CP RM.

În alt context, trebuie de menționat că, în cazul în care practicarea activității financiare este desfășurată fără înregistrare, art.241¹ CP RM este o normă specială în raport cu alin.(1) art.241 CP RM. În aceste condiții, urmează a fi aplicat numai art.241¹ CP RM. Explicația constă în următoarele: activitatea financiară (în sensul art.241¹ CP RM) este o activitate de prestare a serviciilor financiare, privită ca gen al activității de întreprinzător.

Desfășurarea activității de întreprinzător fără înregistrare nu poate fi privită ca o modalitate specifică de tănuire a obiectelor impozabile: subiectului infracțiunii îi lipsește calitatea de persoană care este sau reprezintă un contribuabil. De aceea, în astfel de cazuri, este aplicabil alin.(1) art.241 CP RM (nu (și) alin.(1) sau lit.b) alin.(2) art.244 CP RM).

Nu intră sub incidența alin.(1) art.241 CP RM prezentarea spre înregistrare de acte sau informații neautentice (false). O asemenea faptă este sancționată conform alin.(8) art.263 din Codul contravențional. De asemenea, nu se aplică alin.(1) art.241 CP RM în situația în care se desfășoară activitatea în baza licenței de avocat, de notar, de executor judecătoresc, de mediator sau în baza patentei de întreprinzător fără a fi înregistrat ca plătitor de contribuții de asigurări sociale de stat în termen de 10 zile lucrătoare din momentul obținerii dreptului de a desfășura activitatea. O asemenea faptă este sancționată potrivit alin.(2) art.263 din Codul contravențional.

b) desfășurarea unor genuri de activitate interzise de legislație

La alin.4 art.10 al Legii cu privire la antreprenoriat și întreprinderi se stabilește: „Pentru desfășurarea activității fără licență sau a activităților interzise pe teritoriul Republicii Moldova, precum și a celor permise în mod exclusiv întreprinderilor de stat (sublinierea ne aparține – *n.a.*), organele fiscale, Camera de Licențiere sau alt organ abilitat cu atribuția de eliberare a licenței aplică amendă în mărimea venitului brut din realizarea obținută în urma activităților menționate”¹. În alin.1-3 art.10 al Legii cu privire la antreprenoriat și

¹ În spiritul acestei formulări, la alin.4 art.162 „Desfășurarea ilegală a activității de întreprinzător” din Codul Republicii Moldova cu privire la contravențiile administrative, adoptat de Sovietul Suprem al RSS Moldovenești la 29.03.1985*, se stabilea răspunderea pentru desfășurarea unei activități de întreprinzător interzise, fie a unei activități de întreprinzător ce necesită primirea licenței sau autorizației privind amplasarea unității de comerț, eliberate de către autoritățile administrației publice locale sau este permisă exclusiv întreprinderilor de stat.

* Veștile Sovietului Suprem și ale Guvernului R.S.S.Moldovenești, 1985, nr.3.

Pentru ca argumentarea noastră să fie mai consistentă, menționăm că în Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la reglementarea unor genuri de activitate în Republica Moldova, nr.859 din 13.08.1998* (actualmente abrogată), erau stabilite distinct două liste: 1) lista genurilor de activitate interzise pe teritoriul Republicii Moldova (anexa nr.1 la respectiva hotărâre); 2) lista genurilor de activitate ce necesită autorizare prin licențe (anexa nr.2 la respectiva hotărâre). Astfel, de exemplu, lista genurilor de activitate interzise pe teritoriul Republicii Moldova cuprindea: 1) producerea, comercializarea și propagarea materialelor pornografice; 2) deschiderea și întreținerea caselor de toleranță; 3) comerțul în scop de contrabandă; 4) alte genuri de activitate interzise de legislația în vigoare, tratatele și convențiile internaționale la care Republica Moldova este parte.

* Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1998, nr.79-80.

întreprinderi se dezvoltă ideea ce se conține la alin.4 art.10 al actului legislativ în cauză: „Întreprinderea este în drept să practice orice genuri de activitate, cu excepția celor interzise de lege” (alin.1); „Întreprinderea are dreptul să practice anumite genuri de activitate, determinate de legislație, numai după ce a obținut licența pentru genul respectiv de activitate ...” (alin.2); „Exclusiv întreprinderilor de stat li se permite: ...” (alin.3).

Din aceste dispoziții legale reiese că trebuie deosebite următoarele trei ipoteze:

- 1) desfășurarea unor genuri de activitate interzise de legislație;
- 2) desfășurarea unor genuri de activitate permise în mod exclusiv întreprinderilor de stat¹;
- 3) desfășurarea activității de întreprinzător fără licență².

Ultimele două ipoteze nu se regăsesc în dispoziția de la lit.b) art.125 CP RM și, implicit, în dispoziția de la alin.(1) art.241 CP RM. Din aceste considerente, pentru desfășurarea unei activități de întreprinzător fără licență, răspunderea se aplică în baza alin.(4) art.263 din Codul contravențional. În ipoteza dată, nu poate fi aplicat alin.(1) art.241 CP RM, chiar dacă făptuitorul va reuși să obțină un profit în proporții mari. Oricare altă interpretare este inadmisibilă, luând în considerare regula fixată la alin.(2) art.3 CP RM, potrivit căreia interpretarea extensivă defavorabilă a legii penale este interzisă.

În context, provoacă nedumerire formulările din speța următoare: *G.V. a fost condamnat în baza lit.a) alin.(2) art.241 CP RM. În fapt, în perioada 1999-2003 acesta a practicat activitate ilegală de întreprinzător în domeniul afacerilor imobiliare, neavând licență pentru acest gen de activitate și fără a fi înregistrat în*

În timpul aplicării Hotărârii Guvernului Republicii Moldova cu privire la reglementarea unor genuri de activitate în Republica Moldova, nr.859 din 13.08.1998, se aplica art.164 „Practicarea ilegală a activității de întreprinzător” din Codul penal al Republicii Moldova din 1961. Nota la acest articol prevedea: „Prin „desfășurarea ilegală a activității de întreprinzător”, în sensul prezentului articol, se înțelege: desfășurarea activității de întreprinzător fără înregistrarea (reînregistrarea) la organele special autorizate; desfășurarea activității de întreprinzător fără punerea la evidență la organul fiscal (fără atribuirea codului fiscal în modul stabilit); desfășurarea activității de întreprinzător fără înregistrarea ca plătitor de cote de asigurare socială de stat obligatorie în modul stabilit de legislație; desfășurarea unor genuri de activitate interzise de legislație, precum și desfășurarea fără licență a unor activități ce necesită autorizarea prin licență (sublinierea ne aparține – n.a.); desfășurarea activității de întreprinzător prin intermediul filialelor, reprezentanțelor, sucursalelor, secțiilor, magazinelor, depozitelor, unităților comerciale etc., neînregistrate în modul stabilit de legislație; desfășurarea activității de întreprinzător fără utilizarea emblemelor comerciale, mărcilor de fabrică și fără indicarea în documente a codurilor fiscale, în cazul când folosirea sau indicarea lor este prevăzută de legislație, ori desfășurarea acestei activități cu utilizarea unor embleme comerciale, mărci de fabrică, coduri fiscale străine sau plastografiate”.

Observăm că în nota la art.164 CP RM din 1961 (care îndeplinește un rol similar cu cel al art.125 CP RM) desfășurarea unor genuri de activitate interzise de legislație este diferențiată în raport cu desfășurarea fără licență a unor activități ce necesită autorizarea prin licență.

Luând în considerare contextul istoric în care au fost incriminate faptele reunite sub denumirea marginală de practicare ilegală a activității de întreprinzător, nu avem niciun temei să afirmăm că, în contextul art.125 CP RM (și, implicit, al art.241 CP RM), noțiunea „desfășurarea unor genuri de activitate interzise de legislație” ar fi supraordinată în raport cu noțiunile „desfășurarea unor genuri de activitate permise în mod exclusiv întreprinderilor de stat” și „desfășurarea activității de întreprinzător fără licență”.

¹ Potrivit alin.3 art.10 al Legii cu privire la antreprenoriat și întreprinderi, exclusiv întreprinderilor de stat li se permite: supravegherea și tratamentul bolnavilor care suferă de narcomanie, boli contagioase periculoase și deosebit de periculoase, inclusiv de boli dermatovenerice infecțioase, precum și de boli psihice în forme agresive și eliberarea avizelor corespunzătoare; efectuarea expertizei pentru determinarea pierderii temporare sau stabile a capacității de muncă, precum și a examenelor și controalelor medicale periodice și preventive decretate ale cetățenilor; tratamentul animalelor ce suferă de boli deosebit de periculoase; confecționarea ordenelor și medaliilor; producerea emblemelor ce confirmă achitarea impozitelor și taxelor de stat; prestarea serviciilor poștale (cu excepția poștei exprese), confecționarea timbrelor poștale; producerea și comercializarea tehnicii militare speciale și de luptă, a substanțelor explozive (cu excepția prafului de pușcă), precum și producerea oricărui feluri de arme; evidența de stat, înregistrarea de stat și inventarierea tehnică (inclusiv pașaportizarea) a bunurilor imobile, restabilirea documentelor pentru dreptul de proprietate și administrarea acestor bunuri; imprimarea bancnotelor și baterea monedelor metalice, imprimarea valorilor mobiliare de stat; efectuarea lucrărilor astrono-geodezice, gravimetrice, a lucrărilor în domeniul hidrometeorologiei.

² Toate genurile de activitate supuse reglementării prin licențiere sunt nominalizate în alin.(1) art.8 al Legii privind reglementarea prin licențiere a activității de întreprinzător, adoptate de Parlamentul Republicii Moldova la 30.07.2001*.

* Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2001, nr.108.

modul corespunzător. Astfel, în mai 1999, G.V. a procurat cota-parte a unei case situate pe str. Doina, mun. Chișinău, la prețul de 41000 lei, pe care ulterior a vândut-o, obținând profit. În mai 2001, tot el a procurat 1/5 dintr-o casă de pe str. Liviu Damian, mun. Chișinău, la un preț de 2200 dolari SUA, cotă care ulterior a înstrăinat-o, obținând profit. În iunie același an el a procurat un apartament de pe str. Igor Vieru, mun. Chișinău, la prețul de 6000 dolari SUA, pe care ulterior l-a înstrăinat, obținând profit. La 23.07.2001, G.V. a cumpărat 1/2 dintr-o casă de pe str. 8 Martie, mun. Chișinău, la un preț de 2200 dolari SUA. La 04.04.2003 acesta a procurat un apartament de pe str. Florilor, mun. Chișinău, pe care ulterior l-a înstrăinat, obținând profit. Tot el, în primăvara anului 2003 a cumpărat un apartament de pe str. Mihail Sadoveanu, mun. Chișinău, pe care ulterior l-a înstrăinat, obținând profit [2]. În cazul dat, nu lipsa de licență, dar lipsa de înregistrare atestă practicarea ilegală a activității de întreprinzător, în corespundere cu art.241 CP RM.

Totodată, în prima ipoteză enunțată mai sus – desfășurarea unor genuri de activitate interzise de legislație – este important ca activitățile interzise să nu fie prevăzute de norme speciale penale (de exemplu, de art.165, 206, 208¹, 217¹-217³, 219, 220 sau altele din Codul penal) ori contravenționale (de exemplu, de art.89, 90, 356 sau altele din Codul contravențional). Aplicarea unor asemenea norme speciale exclude necesitatea aplicării alin.(1) art.241 CP RM, privit ca normă generală.

c) desfășurarea activității de întreprinzător prin intermediul filialelor, reprezentanțelor, sucursalelor, secțiilor, magazinelor, depozitelor, unităților comerciale și altor unități neînregistrate în modul stabilit de legislație

Atunci când omite înregistrarea filialelor, reprezentanțelor, sucursalelor, secțiilor, magazinelor, depozitelor, unităților comerciale și altor unități, făptuitorul încalcă anumite prevederi normative. De exemplu, conform art.27 al Legii cu privire la antreprenoriat și întreprinderi, întreprinzătorul este obligat să înregistreze filialele și reprezentanțele întreprinderii, înființate de către acesta pe teritoriul Republicii Moldova, până la începerea activității lor economice. De asemenea, conform art.12 al Legii privind înregistrarea de stat a persoanelor juridice și a întreprinzătorilor individuali, filialele și reprezentanțele persoanelor juridice se înregistrează cu condiția indicării în actele de constituire ale persoanei juridice a datelor cu privire la crearea, denumirea și sediul acestora.

Filialele și reprezentanțele persoanelor juridice se înregistrează fără atribuirea statutului de persoană juridică. Procedura înregistrării filialelor și reprezentanțelor persoanelor juridice străine este similară procedurii de înregistrare a persoanelor juridice autohtone, cu particularitățile specificate în Legea cu privire la investițiile în activitatea de întreprinzător. Pentru înregistrarea filialelor și reprezentanțelor se depun următoarele documente: a) cererea de înregistrare, conform modelului aprobat de organul înregistrării de stat; b) hotărârea organului competent al persoanei juridice, care va conține date cu privire la crearea filialei sau reprezentanței, la aprobarea regulamentului acesteia și la desemnarea administratorului; c) regulamentul filialei sau reprezentanței, în două exemplare; d) avizul BNM – pentru filialele și reprezentanțele instituțiilor financiare; e) avizul Comisiei Naționale a Pieței Financiare – pentru asociațiile de economii și împrumut; f) documentul ce confirmă achitarea taxei de înregistrare. Filialelor și reprezentanțelor persoanelor juridice autohtone li se atribuie numere de identificare de stat identice numărului de identificare de stat al persoanei juridice care le-a creat. Filialelor și reprezentanțelor persoanelor juridice străine li se atribuie numere de identificare de stat diferent de numărul de identificare al persoanei juridice străine care le-a creat.

În ce privește sucursalele, secțiile, magazinele, depozitele, unitățile comerciale și alte unități, legea cere nu înregistrarea acestora, dar autorizarea lor. Astfel, sucursalele băncilor sunt autorizate să-și desfășoare activitatea de către BNM, în corespundere cu Regulamentul BNM nr.23/09-01 din 15.08.1996 cu privire la autorizarea băncilor [4]. De asemenea, conform Hotărârii Guvernului Republicii Moldova cu privire la aprobarea Regulilor de funcționare a rețelei de comerț ambulant și a Regulilor de comerț în piețele din Republica Moldova, nr.517 din 18.09.1996 [5], agenții activității comerciale desfășoară comerțul ambulant în baza autorizației eliberate de către organele administrației publice locale.

Desfășurarea activității de întreprinzător prin intermediul unităților neînregistrate (neautorizate) în modul stabilit de actele normative specificate mai sus intră sub incidența prevederilor lit.c) art.125 CP RM și, implicit, poate fi calificată potrivit alin.(1) art.241 CP RM.

d) desfășurarea activității de întreprinzător fără utilizarea mărcilor comerciale și de fabrică și fără indicarea în documente a codurilor fiscale, în cazul când folosirea sau indicarea lor este prevăzută de legislație, ori desfășurarea acestei activități cu utilizarea unor coduri fiscale străine sau plastografiate

În ipoteza analizată, inacțiunea, care însoțește acțiunea de desfășurare a activității de întreprinzător, se prezintă sub oricare din următoarele două modalități normative: 1) neutilizarea mărcilor comerciale și de fabrică, atunci când folosirea lor este prevăzută de legislație; 2) neindicarea în documente a codurilor fiscale, atunci când indicarea lor este prevăzută de legislație. De asemenea, ipoteza analizată se va atesta atunci când acțiunea de desfășurare a activității de întreprinzător va fi însoțită de acțiunea de utilizare a unor coduri fiscale străine sau plastografiate.

În conformitate cu Legea privind protecția mărcilor, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 29.02.2008 [9], marca reprezintă orice semn susceptibil de reprezentare grafică, care servește la deosebirea produselor și/sau serviciilor unei persoane fizice sau juridice de cele ale altor persoane fizice sau juridice. Înregistrarea mărcii conferă titularului dreptul exclusiv asupra acesteia. Dreptul exclusiv asupra mărcii produce efecte pentru terți începând cu data publicării în Buletinul Oficial de Proprietate Industrială al Republicii Moldova sau începând cu data înscrierii în Registrul internațional a datelor referitoare la înregistrarea mărcii. Din acest moment, neutilizarea de către terți a mărcii atrage răspunderea conform alin.(1) art.241 CP RM.

Marca nu se confundă cu firma (denumirea). De aceea, se va aplica răspunderea conform alin.(6) art.263 din Codul contravențional în cazul desfășurării activității de întreprinzător cu încălcarea dreptului la firmă (denumire), stabilit de lege, și a modului de utilizare a firmei.

Desfășurarea activității de întreprinzător fără utilizarea mărcilor comerciale și de fabrică, în cazul când folosirea lor este prevăzută de legislație (în sensul prevederii de la lit.d) art.125 CP RM) urmează a fi deosebită de infracțiunea de concurență neloială, în modalitatea specificată la lit.d) art.246¹ CP RM (atunci când aceasta presupune ipoteza folosirii mărcii comerciale într-o manieră care să producă confuzie cu cele folosite legitim de un alt agent economic). Astfel, infracțiunea de concurență neloială (atunci când presupune ipoteza în cauză) implică folosirea mărcii. În opoziție, infracțiunea specificată la alin.(1) art.241 CP RM (atunci când presupune desfășurarea activității de întreprinzător fără utilizarea mărcilor comerciale și de fabrică, în cazul când folosirea lor este prevăzută de legislație) implică omisiunea folosirii mărcii.

În mod similar, desfășurarea activității de întreprinzător fără utilizarea mărcilor comerciale și de fabrică, în cazul când folosirea lor este prevăzută de legislație (în sensul prevederii de la lit.d) art.125 CP RM) trebuie deosebită de infracțiunea specificată la alin.(2) art.185² CP RM¹. În acest caz, deosebirea este următoarea: în ipoteza enunțată mai sus, infracțiunea prevăzută la alin.(1) art.241 CP RM presupune omisiunea folosirii mărcii. În contrast, infracțiunea specificată la alin.(2) art.185² CP RM presupunea utilizarea mărcii. În special, ne referim la una dintre modalitățile normative cu caracter alternativ ale infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.185² CP RM: utilizarea fără consimțământul titularului a mărcii protejate sau a unui semn care, din cauza identității ori similitudinii cu marca înregistrată și a identității ori similitudinii produselor sau serviciilor acoperite de semn și de marcă, generează riscul de confuzie în percepția consumatorului.

În alt context, atunci când făptuitorul desfășoară activitatea de întreprinzător utilizând coduri fiscale străine sau plastografiate ori omițând indicarea în documente a codurilor fiscale – acesta încalcă anumite prevederi legale. De exemplu, potrivit art.86 din Codul fiscal, fiecare persoană care obține venit sau care efectuează plăți impozabile, în conformitate cu Titlul II al Codului fiscal, utilizează codul fiscal atribuit (obținut) în scopul evidenței contribuabililor în modul prevăzut de Codul fiscal și de alte acte normative adoptate în conformitate cu acesta. De asemenea, în corespundere cu art.165 din Codul fiscal, orice persoană obligată, conform legislației fiscale, să prezinte organului fiscal dare de seamă fiscală sau alte documente, trebuie să indice în ele codul său fiscal; la încheierea tranzacțiilor și efectuarea operațiunilor economice, părțile sunt obligate să indice în documentele respective codurile lor fiscale; subdiviziunile unei persoane juridice, care nu au statut de persoană juridică, utilizează codul fiscal al acesteia.

¹ La alin.(2) art.185² CP RM se prevede răspunderea pentru utilizarea fără consimțământul titularului a mărcii protejate sau a unui semn care, din cauza identității ori similitudinii cu marca înregistrată și a identității ori similitudinii produselor sau serviciilor acoperite de semn și de marcă, generează riscul de confuzie în percepția consumatorului, aplicarea semnului pe produse sau pe ambalaje, precum și utilizarea lui în calitate de ambalaj în cazul mărcilor tridimensionale, oferirea produselor sub acest semn spre comercializare sau comercializarea ori stocarea lor în acest scop, sau, după caz, oferirea ori prestarea serviciilor sub acest semn, importul sau exportul produselor sub acest semn, utilizarea semnului în publicitate, multiplicarea, stocarea sau comercializarea semnului în scopurile menționate, precum și îndemnarea terților la efectuarea acestor acțiuni, care au cauzat daune în proporții mari.

Încălcând aceste obligații, făptuitorul nu indică, în documente, codurile fiscale sau utilizează coduri fiscale străine sau plastografiate (false), pentru a nu putea fi identificat, deci este pasibil de răspundere conform alin.(1) art.241 CP RM.

În situația utilizării unor coduri fiscale străine, cele săvârșite urmează a fi calificate suplimentar conform art.196 CP RM sau art.106 din Codul contravențional. În astfel de situații, victimă este contribuabilul de bunăcredință al cărui cod fiscal îl utilizează făptuitorul. În aceste condiții, victima în cauză suferă daune materiale, întrucât achită impozite în locul făptuitorului.

Codul fiscal, ca informație documentară, este parte a unui document fiscal. Reiese că utilizarea unor coduri fiscale plastografiate presupune folosirea unor documente false. Iată de ce, în ipoteza utilizării unor coduri fiscale plastografiate se atestă concurența dintre parte (art.361 CP RM, în situația folosirii documentelor oficiale false) și întreg (alin.(1) art.241 CP RM). Drept urmare, în acord cu regula fixată la art.118 CP RM, aplicabil va fi numai alin.(1) art.241 CP RM.

Infrațiunea specificată la alin.(1) art.241 CP RM este o infrațiune materială. Ea se consideră consumată din momentul obținerii profitului în proporții mari.

În pct.6 al Compartimentului I „Impozitul pe venit din activitatea de întreprinzător” al Capitolului II „Impozitul pe venit” al anexei nr.2 la Ordinul Inspectoratului Fiscal Principal de Stat (IFPS) privind aprobarea Declarației (darea de seamă fiscală unificată), nr.440 din 12.07.2007, se stabilește: „În rândul 010 „Profitul (pierderi) obținut în perioada gestionară până la impozitare” se indică rezultatul obținut, conform datelor evidenței financiare (profit, pierderi), până la impozitare, prin diferența dintre suma totală a veniturilor constatate în contabilitatea financiară, conform prevederilor Standardelor Naționale de Contabilitate (SNC), care se determină ca suma costurilor din clasa VI „Venituri”, și suma totală a cheltuielilor constatate în contabilitatea financiară, în conformitate cu prevederile SNC, care se determină ca suma costurilor din clasa VII „Cheltuieli”” [8].

În concluzie, profitul provine din diferența dintre venitul obținut de întreprinzător și costul de producție al acestuia; cu alte cuvinte, el este excedentul prețului de vânzare asupra prețului de cost.

În cazul infrațiunii prevăzute la alin.(1) art.241 CP RM, este esențial ca mărirea profitului obținut să nu depășească 5000 unități convenționale. În caz contrar, răspunderea se va aplica în conformitate cu lit.f) alin.(2) art.241 CP RM.

Dacă practicarea ilegală a activității de întreprinzător nu implică producerea urmărilor prejudiciabile sub forma obținerii unui profit în proporții mari, cele comise pot fi calificate potrivit art.263 din Codul contravențional: desfășurarea activității de întreprinzător fără înregistrare la Camera Înregistrării de Stat sau la o altă autoritate publică competentă conform legii ori cu act de înregistrare declarat nevalabil (alin.(1)); desfășurarea activității de întreprinzător fără înregistrarea în termen a modificărilor operate în actele de constituire, precum și a datelor privind schimbarea conducătorului (managerului) ori a sediului (alin.(5)); desfășurarea activității de întreprinzător fără marcă de producție obligatorie prin lege (alin.(7)). De asemenea, este aplicabil art.290 din Codul contravențional în ipoteza desfășurării activității bancare (efectuării de operațiuni bancare) fără înregistrare, dacă aceste acțiuni au cauzat pagube persoanei fizice sau juridice ori statului sau dacă sunt însoțite de însușirea unui venit.

Pentru aplicarea răspunderii în baza alin.(1) art.241 CP RM, este necesar ca urmările prejudiciabile sub forma obținerii profitului în proporții mari să se afle în legătură cauzală cu fapta de practicare ilegală a activității de întreprinzător, nu cu o altă faptă (de exemplu, cu fapta de dobândire ilicită a bunurilor altei persoane prin înșelăciune sau abuz de încredere).

Sub acest aspect, este ilustrativă speța următoare: *R.G. a fost condamnat de instanța de fond în baza lit.a), e) art.241 CP RM. Sentința în cauză a fost atacată cu apel de către procuror, care a solicitat casarea ei, rejudecarea cauzei și pronunțarea unei noi hotărâri, prin care R.G. să fie condamnat în baza alin.(2) art.195 CP RM (pentru însușirea în proporții deosebit de mari), motivând că din materialul probator al cauzei rezultă vinovăția lui R.G. în comiterea însușirii în proporții deosebit de mari. Prin decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău a fost admis apelul procurorului, sentința a fost casată, cauza a fost rejudecată și a fost pronunțată o nouă hotărâre, prin care R.G. a fost condamnat în baza alin.(2) art.195 CP RM. În fapt, instanța de apel a constatat: urmărind scopul dobândirii ilicite a bunurilor altor persoane prin înșelăciune, sub pretextul angajării la muncă peste hotarele Republicii Moldova, în perioada 15.06.2005-24.04.2006 R.G. a primit în total 8600 de euro de la Z.V., C.V., Z.I. și B.V., pe care i-a însușit. Acțiunile întreprinse de condamnat – încheierea contractelor de împrumut – sunt apreciate drept metode sub care se prezintă înșelăciunea. Prin intermediul acestor acțiuni, condamnatul a exercitat o influențare asupra conștiinței și voinței victimelor, dezinformându-le conștient. În rezultat, acestea au considerat că tranzacțiile efectuate au un ca-*

racter legitim. Însă, condamnatul a prezentat vădit fals realitatea, imitând prin diverse căi îndeplinirea unor promisiuni ce nu țin de competența lui și susținând că are dreptul să se ocupe cu deschiderea vizelor și angajarea la muncă peste hotarele țării. Condamnatul nu posedă aceste drepturi, tăinuind de victime circumstanțele care trebuiau comunicate în cazul realizării cu bună-credință și în conformitate cu legea a tranzacției civile. În acest mod, condamnatul, încă la momentul primirii banilor de la victime, urmărea scopul de a-i sustrage și nu avea intenția să îndeplinească angajamentul asumat. De asemenea, intenția de a sustrage prin escrocherie este demonstrată prin lipsa de fundamentare juridică și economică a situației condamnatului, precum și prin caracterul irealizabil al angajamentului asumat [1].

Latura subiectivă a infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.241 CP RM se caracterizează prin intenție directă sau indirectă. În principal, motivul infracțiunii în cauză constă în interesul material.

Subiectul infracțiunii în cauză este: 1) persoana fizică responsabilă care la momentul săvârșirii infracțiunii a atins vârsta de 16 ani; 2) persoana juridică (cu excepția autorității publice).

Cât privește persoana fizică, în funcție de modalitatea consemnată la art.125 CP RM, nu este exclus ca aceasta să aibă calitatea de întreprinzător sau de conducător al unei întreprinderi.

În alt context, referitor la circumstanța agravantă consemnată la lit.b) alin.(2) art.241 CP RM – „de două sau mai multe persoane” – menționăm că săvârșirea de două sau mai multe persoane a infracțiunii, specificate la alin.(1) art.241 CP RM, presupune nu o singură ipoteză, dar trei ipoteze: 1) săvârșirea infracțiunii de doi sau mai mulți coautori; 2) săvârșirea infracțiunii de către o persoană, care întrunește semnele subiectului infracțiunii, în comun cu una sau mai multe persoane, care nu întrunesc aceste semne (de exemplu, nu au atins vârsta răspunderii penale, sunt iresponsabile etc.); 3) săvârșirea infracțiunii de către o persoană, care întrunește semnele subiectului infracțiunii, prin intermediul unei persoane, care nu întrunește aceste semne (de exemplu, nu a atins vârsta răspunderii penale, este iresponsabilă etc.).

Lipsa sau prezența înțelegerii prealabile dintre făptuitori nu poate influența calificarea celor săvârșite în baza lit.b) alin.(2) art.241 CP RM, dar poate fi luată în considerare la individualizarea pedepsei.

În cazul infracțiunii prevăzute la lit.b) alin.(2) art.241 CP RM, făptuitorii pot realiza simultan și integral latura obiectivă a infracțiunii. Dar, la fel de posibil este ca făptuitorii să o realizeze succesiv și parțial. Important este ca acești făptuitori să participe la săvârșirea, chiar și parțială, a infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.241 CP RM. Noțiunea „de două sau mai multe persoane”, în sensul consemnat la lit.b) alin.(2) art.241 CP RM, presupune pluralitatea de făptuitori. Iar acești făptuitori trebuie să aibă calitatea de autori mijlociți (mediați) sau de autori nemijlociți (imediati) ai infracțiunii. Un autor – mediat sau imediat – al infracțiunii, alături de o altă persoană având calitatea de organizator, instigator sau complice, nu formează conținutul noțiunii „de două sau mai multe persoane”.

În prevederea de la lit.b) alin.(2) art.241 CP RM legiuitorul nu indică cerința participării în comun la săvârșirea infracțiunii specificate la alin.(1) art.241 CP RM. De aceea, comiterea acestei infracțiuni de către o persoană, care întrunește semnele subiectului infracțiunii, prin intermediul unei persoane, care cu bună-știință nu este pasibilă de răspundere penală (din cauza vârstei, a iresponsabilității sau din alte cauze prevăzute de legea penală), intră sub incidența agravantei examinate. În situația dată, deși infracțiunea prevăzută la alin.(1) art.241 CP RM nu e săvârșită împreună, se consideră totuși săvârșită de două sau mai multe persoane.

În continuare, vom supune analizei circumstanța agravantă consemnată la lit.c) alin.(2) art.241 CP RM – „cu folosirea situației de serviciu”.

În această ipoteză, subiect al infracțiunii este, după caz: 1) persoana cu funcție de răspundere¹; 2) persoana care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală². Persoanele care nu au

¹ Conform alin.(1) art.123 CP RM, prin „persoană cu funcție de răspundere” se înțelege persoana căreia, într-o întreprindere, instituție, organizație de stat sau a administrației publice locale ori într-o subdiviziune a lor, i se acordă, permanent sau provizoriu, prin stipularea legii, prin numire, alegere sau în virtutea unei însărcinări, anumite drepturi și obligații în vederea exercitării funcțiilor autorității publice sau a acțiunilor administrative de dispoziție ori organizatorico-economice.

² Potrivit art.124 CP RM, prin „persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală” se înțelege persoana căreia, în organizația indicată sau într-o subdiviziune a acesteia, i se acordă, permanent sau provizoriu, prin numire, alegere sau în virtutea unei însărcinări, anumite drepturi și obligații în vederea exercitării funcțiilor sau acțiunilor administrative de dispoziție ori organizatorico-economice.

Mai multe despre conținutul noțiunilor „persoană cu funcție de răspundere” și „persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală” a se vedea în: R.Popov. *Subiectul infracțiunilor prevăzute în capitolele XV și XVI ale Codului penal*. Chișinău: CEP USM, 2012.

astfel de calități speciale, dar care au luat parte la comiterea infracțiunii împreună cu subiecții speciali susmenționați, trebuie să răspundă nu în calitate de coautori, dar în calitate de organizatori, instigatori sau complici la infracțiunea prevăzută la lit.c) alin.(2) art.241 CP RM.

În sensul dispoziției de la lit.c) alin.(2) art.241 CP RM, prin „folosirea situației de serviciu” se înțelege săvârșirea unor acțiuni sau inacțiuni care decurg din atribuțiile de serviciu ale făptuitorului și care sunt în limitele competenței lui de serviciu. Folosirea situației de serviciu se poate exprima în utilizarea, după caz, a: 1) informației deținute în virtutea competenței de serviciu; 2) semnificației și autorității funcției ocupate; 3) subordonării pe scară ierarhică față de alte persoane, etc. Totodată, sub incidența noțiunii „folosirea situației de serviciu” nu intră folosirea relațiilor de rudenie, de afinitate sau de amicitie, atunci când acestea nu au legătură cu funcția ocupată.

Aplicarea răspunderii în baza lit.c) alin.(2) art.241 CP RM exclude calificarea suplimentară conform art.327 sau 335 CP RM.

Finalmente, menționăm că, în ipoteza infracțiunii prevăzute la lit.f) alin.(2) art.241 CP RM, presupunând obținerea unui profit în proporții deosebit de mari, mărimea profitului obținut trebuie să depășească 5000 unități convenționale. Se va aplica alin.(1) art.241 CP RM în cazul în care nu este depășită această limită, cu condiția că mărimea profitului obținut depășește 2500 unități convenționale.

Bibliografie:

1. Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 11.11.2008. Dosarul nr.1ra-1156/2008. www.csj.md
2. Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 27.02.2008. Dosarul nr.1ra-318/2008. www.csj.md
3. IACUBOI, V. Obiectul juridic special al infracțiunii de practicare ilegală a activității de întreprinzător. În: *Revista Științifică a USM „Studia Universitatis”*. Seria „Științe sociale”, 2008, nr.1, p.96-102.
4. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1996, nr.59-60.
5. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1996, nr.72-73.
6. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1997, nr.62.
7. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2001, nr.116-118.
8. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr.112-116.
9. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr.99-101.
10. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr.297-303.
11. Monitorul Parlamentului Republicii Moldova, 1994, nr.2.
12. SPALATU, V. *Analiza juridico-penală și criminologică a infracțiunii de practicare ilegală a activității de întreprinzător*: Teză de doctor în drept. Chișinău, 2011, p.169

Prezentat la 01.04.2014